

УДК 7.037.2/3

ВПЛИВ ФОРМОТВОРЧИХ МЕТОДІВ МИСТЕЦТВА АВАНґАРДУ НА ДИЗАЙН МЕБЛІВ ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТ.

ПРОКОПЧУК Інна¹, ПРУСАК Юрій¹,
КОЗАК Тетяна¹, ПЕЛЕХ Мар'яна²

¹Національний лісотехнічний університет України, Львів, Україна

²Українська академія друкарства, Львів, Україна

Inna.prokopchuk@ukr.net; prsk@ukr.net; marjanna.peleh@gmail.com

Образотворче мистецтво аванґарду першої третини ХХ ст. є невичерпним джерелом оригінальних ідей, що сприяють розвитку дизайнерських прийомів і засобів. Вивчення досягнень напрямів та течій аванґарду, як експериментальної сфери у галузі розробки формотворчих методів і засобів створення художніх образів, дозволяють формувати вільне асоціативне й творче мислення. Прослідковано віддзеркалення аванґардних течій в практиці проектування меблів окресленого періоду.

Ключові слова: художня форма, кубізм, футуризм, неопластицизм, проектна культура, меблярство.

ВСТУП

Мистецтво аванґарду стало художньо-естетичним символом ХХ ст., а його твори значною мірою являють творче обличчя окресленої доби. Художня реальність сьогодення дозволяє вважати аванґард цілком закономірною парадигмою формотворчості, складової системогенези мистецтва та культури. Саме з аванґардних напрямів першої третини ХХ ст. почався пошук нових засобів виразності та інтенсивна розробка нових композиційних прийомів. Одночасно зі змінами в образотворчому мистецтві, коли композиція перетворювалася в конструкцію, у проектуванні побутових речей – посуду, одягу, меблів почала формуватися нова мова форм. Тогочасних дизайнерів захоплювала широта масштабів, складність завдань, функціональні, технологічні та художні проблеми.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

В сучасній проектній практиці стало можливим говорити про предмети меблів у мистецтвознавчих термінах та вивчати їх з огляду образно-пластичної, художньої форми речі, мальовничості й особливої філософії.

Аналіз впливу одного виду мистецтва на інший, взаємопроникнення засобів художнього впливу викликають пильний інтерес у мистецтвознавців та дизайнерів. Втім критичних коментарів з приводу тенденції переносу центру ваги з утилітарно-функціонального значення меблів на художнє на сьогодні явно не вистачає. У цьому зв'язку окреслені питання набувають особливої актуальності.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ ОБГОВОРЕННЯ

З початку ХХ ст. в Європі почали розвиватися різноманітні художні течії, які зробили величезний вплив на наступний розвиток мистецтва. Фовізм, кубізм, футуризм, дадаїзм, неопластицизм, супрематизм, конструктивізм – новаторські рухи, що відкрили шлях для наступних художніх нововведень. Художні концепції та образотворчі прийоми П. Сезана, П. Пікассо, Ж. Брака, У. Боччони, Дж. Северіні та ін. відкрили нові шляхи в мистецтві, насамперед, з погляду суб'єктивного зв'язку із світом предметів і волі вираження.

Характерними рисами авангарду є: – відмова від академічних художніх зразків з погляду сюжету і стилю; прагнення ліквідувати розрив між архітектурою, скульптурою, живописом та їхнім функціонуванням, застосуванням у різних царинах життя; пошук декоративної функціональності; тенденція до створення міжнародного стилю. Мистецтво авангарду можна розглядати як систему нагромадження досвіду художнього перетворення, який почав використовувати дизайн [1].

Кубізм з його ясністю форми, трансцендентним просторовим порядком зіграв епохальну роль у мистецтві ХХ ст. У меблевих зразках авангардні вправи, поступки модним течіям в образотворчому мистецтві, у даному випадку – кубізму – торкнулися, головним чином, зовнішньо декоративної сторони предметів. Кубізм мав величезний вплив на творчість архітекторів й майстрів прикладних мистецтв в Чехії. Майстри створювали меблі, й інші дизайнерські вироби, які відрізнялися яскравою оригінальністю й сміливістю декоративних рішень. Серед них були багатокутні зигзагоподібні стільці, крісла, столи, шафи, дивани, керамічні чайники, сервізи, інший посуд, створені найвідомішими чеськими майстрами В. Хоффманом, Я. Хорейком, П. Янеком, Й. Гочаром, О. Новотним та ін.

Чеські меблярі активно запозичували принципи формотворення з живопису і скульптури кубізму: використовування підкреслено геометризованих фрагментарних і деструктивних форм, часто зі створюванням драматичного пластичного ефекту, прагненням «розбити» об'єкти на стереометричні примітиви. За основу бралася геометрична фігура, найчастіше трикутник, який і визначав всю конструктивну форму. У фокусі естетичної концепції чеських майстрів була форма, тоді як функції приділялося другорядне значення, вона розглядалася ними не з точки зору ергономії, а з позиції психології.

Футуризм, один з найпоширеніших авангардних рухів, проявився не лише в образотворчому мистецтві, але і в архітектурі, дизайні, поезії, театрі, музиці.

В маніфесті «Футуристична реконструкція Всесвіту» Дж. Балла і Ф. Деперо запропонували варіант «пластичного динамізму» – «пластичні комплекси». Саме так позначили митці тривимірні конструкції, що базувалися на принципах, розроблених у їхніх живописних творах (рухливі конструкції з дротів і глянцевого паперу). Такий метод побудови форми в просторі Дж. Балла розвивав і в проектуванні меблів, наприклад, для інтер'єру ідальні будинку Ловенштейн у Дюссельдорфі (1912 р.), які будувалися на сполученні трикутних і діагональних форм.

У проектуванні футуристичних меблів виникло два напрямки: фантазійний і функціональний [2]. Першу тенденцію представляли роботи Дж. Балла, Ф. Деперо, Тато, Марки. Футуристи проголосили нову добу виразних і цікавих меблів. Наприклад, крісло з конусоподібних і хвилеподібних об'ємів Ф. Деперо (1926 р.), ширми, торшери, абажури для ламп Дж. Балла (1918-1926 рр.).

Художники другої хвилі футуризму Е. Прамполіні, І. Паннаджі відштовхуючись від принципів Баухаузу, розвивали функціональний підхід у проектуванні меблів. Але це не означало створення чітких раціональних об'єктів, підпорядкування форми конструктивним законам (як у конструктивізмі і Баухаузі). У роботах Е. Прамполіні співвідношення об'ємів підкреслює конструкцію меблів. В 1925-1926 роках він створив меблі для власного будинку схожі на художні пошуки голландських неопластицистів, особливо Г. Рітвелда [3].

Художня концепція неопластицизму набула свого розвитку у меблевій індустрії. Провідний дизайнер групи «De Stijl» Г. Рітвелд, вивів формальні побудови П. Мондріана в тривимірний простір, створивши унікальні меблеві взірці – «Червоно-синій стілець» (1917 р.), інтер'єр та обладнання для будинку, побудованого за проектом Г. Рітвелда для Трюс Шрьодер (1924 р.), стілець «Зиг-Заг» (1932-1934 рр.). Художня концепція неопластицизму вплинула на розвиток архітектури і дизайну, завдяки ретельному, всебічному опрацюванню просторових і формально-композиційних рішень. Його візуальний словник був чітким, зрозумілим, візуальний результат – гарантовано вдалим, стилістичні і формальні відмінності від інших напрямків – гранично підкреслені і очевидні.

Те, що було відкрито в образотворчому мистецтві авангарду, стало основою для досвідів у предметно-просторовому середовищі. Форми меблевих предметів стали проектуватися на основі геометричних елементів, майстри активніше почали виявляти властивості матеріалу, з якого виконувалася та або інша річ.

Художники, дизайнери прагнули не відображати реалії навколишнього світу, а активно змінювати світ, створюючи нове предметно-просторове середовище.

ВИСНОВКИ

Художні течії аванґарду першої третини ХХ століття (кубізм, футуризм, неопластицизм, супрематизм, конструктивізм та ін.), озброїли проектувальника меблевих виробів принципово новими підходами до формоутворення. Художники аванґарду встановили нові принципи в станковому мистецтві, виділили найпростіші геометричні форми, локальні кольори, різноманітні «не живописні» матеріали, зацентували увагу на законах композиції, ритмі кольору і ліній, співвідношення об'єму і простору. Таким чином, були відкриті першоелементи всіх просторових видів мистецтв, і на основі цієї нової художньої абетки була здійснена спроба видозміни усієї пластичної мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Прокопчук І.Ю. Мистецтво українського аванґарду 1910-х – початку 1930-х років: образотворчі ідеї кубофутуризму та їхній вплив на процес мистецького формотворення: автореферат дисертації ... канд. мист. Львів, ЛНАМ, 2015. 19 с.
2. Курьерова Г.Г. Итальянская модель дизайна. М.: ВНИИТЭ, 1993. 153 с.
3. Миллер Дж. Мебель. Все стили от древности до современности / [пер. с англ., предисл. Дэвид Линли]. М.: Астрель, 2006. 559 с.

PROKOPCHUK I., PRUSAK Y., KOZAK T., PELEKH M. INFLUENCE OF FORMATIVE METHODS OF ART AVANT-GARDE FURNITURE DESIGN OF THE FIRST THIRD OF THE TWENTIETH CENTURY

The fine art of the avant-garde of the first third of the twentieth century is an inexhaustible source of original ideas that contribute to the development of design techniques and tools. Studying the achievements of the directions and currents of the avant-garde, as an experimental sphere in the field of development of shaping methods and means of creating artistic images, allows to form free associative and creative thinking. The reflection of avant-garde currents in the practice of designing furniture of the period is traced.

Key words: art form, cubism, futurism, neoplasticism, design culture, furniture.